

СПОРТ, БОРЕЧКИ ВЕШТИНИ, ТРАДИЦИОНАЛНИ НАРОДНИ ДЕТСКИ И ЗАБАВНИ ИГРИ ВО ЛЕШОК ОД АНТИЧКА МАКЕДОНИЈА ДО 20 ВЕК

При размислувањето за игрите од моето детство и при читањето на разни книги, а анализирајќи ја историјата на македонскиот народ низ вековите од античка Македонија, римска Македонија, византиска и христијанска Македонија, отоманска Македонија, Илинден 1903 и 1944 год. , социјализмот, па, се до денес, осознав дека на нас децата преку нашите претци длабоко ни се врежале јунаците и оружјето од воените дејствија и походите, како и орадијата и оружјата од витешките и боречките вештини, а ние децата сме ги трансформирале и прилагодиле за нашата детска фантазија и потреба за детски игри и забави.

Така, многу од забавните игри на машките деца носат директна логика од воените дејства низ вековите и се вржани со оружјата кои се користеле во војните низ вековите се до денешни денови. Така, децата игравме борби со копје, лак и стрела, борби со сабји и мечеви, фрлање боздоган, фрлање бомби, пукање со пиштол и пушка, партизани и германци, пукање со конзерви со карбит, ловциство, камај и др.

Многу од забавните игри на машките деца се пренесуваат со векови уште од витешките и боречките спортови и натпревари на Олимписките игри во античка Македонија, античка Грција и античката римска империја, потоа од средновековна византиска и христијанска Македонија, па, се до денешна европска Македонија. Скоро истите игри, боречки и витешки вештини на јунаците кои се одвивале во арените и амфитеатри на античките градови Стоби, Скупи, Пела, Хераклеа, Астибо, старата градска населба на атарот на денешен Лешок-Леаскумцосу, Солун, Лихнидос, Филипи и другите македонски градови ги игравме и ние децата од Лешок и Полог во нашето детство.

Значи, наши најомилени детски и забавни игри беа игрите во кои ќе ги истакнеме нашите детски мечти кои се случувале во воените дејства на јунаците низ вековите и се поврзани и со оружјата кои се користеле во војните низ вековите се до денешни денови.

Во разни периоди натпреварувачите-борците излегувале на мегдан во арената и нив ги оловувале во Александар, Филип и др. од античка Македонија-атлети, средениот век, како Крале Марко-јунак над јунаци, Гоце Делчев, Даме Груев и др. Илинденскиот период-ајдуци, војводи, кумити, како Карпош, Кузман, Ацев НОБ-партизани и сл. и се измислувале разни приказни и преданија кои се пренесуваат преку постарите на децата и така се пренесувале разни преданија низ вековите и тие дојдоа и до нашите уши и влегоа во нашата меморија.

(Варвара, 21 Октомври 2007)
(Varvara, 21 Oktober 2007)

Уште во античка и византиска Македонија спортскиот дух и боречките вештини машките ги искажувале во војните, но, и во слободно време при разни игри, забави, свечености, верски собири во градовите, Леаскумцосу, Стоби, Скупи, Астибо, Лихниодс, Хераклеја, Пела, Филпи, и др.

Мажите и во големата Римска империја ја истакнувале силата и воинствен дух се до распаѓањето на империјата.

Не случајно високиот врв Олимп на античка Македонија ги прослави античките Македонци и античките Грци во спортот и боречките вештините на машките лица. На основа старата традиција на натпреварување-такмичење и постигнување највисоки резултати во спортот се обновува во 1896 година Олимписките игри и постанаа најпопуларни и најмасовни во светот.

Така, и ние децата од Лешок имавме вековна и наследена традиција на такмичење меѓу себе во разни боречки вештини, забавни игри, спортување, атлетика и многу и разноразни забавни игри во кои имавме строго машки детски игри и забави, потоа типично детски женски игри во кои играа само девојчињата и игри во кои игравме заедно и децата-машки и девојчињата. Имаше игри, боречки вештини и натпревари кои беа исклучиво за возрасните мажи и децата кога ќе пораснеа- постануваа мажи.

На децата најинтересни ни беа игрите во кои ќе игравме повеќе машки деца, а најпопуларна ни беше играта со топка. За играта со топка требаше да има 10-на

деца, а кога игравме скоро секогаш имаше и гледачи-навивачи, сеирцие. Ако имаше повозрасно дете или маж, тој ни беше судија и тогаш игрите беа мирни и без расправи, а кога немаше повозрасен како судија, сами пресудувавме и повеќето игри завршуваа со детски расправи-караници.

Со оглед дека, играњето топка го опишувам во моето детство, се потрудив описот на детските игри да ги напишам на лешечкиот јазик, како што зборувавме тогаш, за што го напишав поднасловот: **Сеќање за моето убоо детинство у Љешек**, како и текстот подолу:

“ Мие-децаџа, џоџаја у Љешек ваке зборефмо:
 У Љешек идеф у школо и со децаџа и дејчињаџа иџрафмо млоџу иџре, а џљедафмо како иџраја и џосџариџе деца и џуди оџ нас.
 Ја иџраф, ама и џљедаф и слушаф како иџраље џосџариџе оџ мене. Ја се сеќаам дека у Љешек мие децаџа џи иџрафмо највише овја иџре:
 Највише иџрафмо фудбал (џоџка), џа одбојка (оџбојка) и друџиџе иџре, ракомейџ (рукомейџ), серва, челик (челик), долџа маџарица (длџа маџарица), санкање (вузџање, сањање, сличуџање), џливање (куџење), борење (васање), џамлиџи (џиџиџоој, џамџије), фрљање камен, влечење јуже, айџеџика (џрчање), крос, риџање у даљечина оџ месџо и у џрк-заљеџи на едан и на џри, скок оџ месџо у вис, фрљање лук и сџрела, жила-чаџал, фанџа со џаре, џукање со крџељеџка, крџељање на обруч од буре, шах, домино, иџрање карџе, б,з, врџење чиџра, камај со дрвен џиџиџол, мачуање со мач и сабја, брканица, собирање јајца оџ седала на враџке, фаќање враџке со џримка, кафес и др., џукање со куџиџа оџ карбиџи, качуање на дрва, џраефмо црџке за џрскање со вода, џраефмо џукала за џукање со курушуми оџ коной, џраефмо свирчиња оџ врба и млоџу друџи иџре.
 Дејчињаџа највише џи иџраја овја иџре: џеџкамџе, риџање џавиџи (ласџик), народна, дама, разбој, џраење на венчиња оџ цвеќе, иџрање со кукле, иџраја кобајаџи са муш и жена, чешљање коса и џраење џлеџенке, џраење на манџе, иџрање џоџка на зиџи, не џуџи се чуече, врџељеџка, нишање на џранка и друџи иџре.
 Некој иџре џи иџрафмо само децаџа, некој дејчињаџа, а некоој иџре џи иџрафмо заедно и децаџа и дејчињаџа.
 Како деца иџрафмо млоџу иџре, ама мие децаџа највише иџрафмо џоџка и заџоа највише ќе џиџуем за иџрање џоџка у Љешек.”

(Мите Спирски, најгоре- четврти од лево, во црна блуза, ОУ Кирил Пејчинович, Лешок, Моите соученици од 3 и 4-то одд. 1959/60, учителки Рада Симовска и Виолета Герасимовска-Поповска, Тетово)
(Mite Spiroski, on the top-fourth on the left, in a black blouse, Primary school Kiril Peychinovich, Lesok, My fellow scholars of 3rd and 4th class 1959/60, teachers Rada Simovska and Violeta Gerasimovska-Popovska, Tetovo)

(Мите Спирски, најгоре прв од лево, Второ и четврто одделение, ОУ Кирил Пејчинович, Лешок, 1957/58, учителки Јелица Ковачевска, Лешок и Рада Симовска, Тетово)
(Mite Spiroski, on the top, first on the left, in second and fourth class, Primary school Kiril Peychinovich, Lesok, 1957/58, teachers Jelica Kovacevska, Lesok and Rada Simovska, Tetovo)

(Корица на ЦД-то од електронската книга,македонски народни песни од Полог од 2009)
(Cover of CD disk elektronik book, macedonian folk songs from Polog, 2009)

(Октомври, 2009 во Лешок)
(Oktober,2009, Lesok)